

Teorie a dějiny rockové hudby
zimní semestr 2008-2009
základní teze přednášek
Aleš Opekar

terminologie

tradiční muzikologické pojmosloví (dur, moll, rytmus, synkopa)

specifické pojmosloví:

kodifikované: blue note, off beat; slangový původ: kvákadlo, feeling; odlišnost regionálního chápání – např. rock 'n' roll v USA a Evropě

nově ustavované: textura místo faktura, zvukové pramínky, hloubka, stereo obraz /zvuková krychle/

navržené, ale praxí nevžitě: hook (háček) jako elementární líbivý a snadno zapamatovatelný motiv ap.

definice termínů:

zařadit do nadřazené kategorie a s rámcovým časovým a místním určením a vyjmenovat char. rysy z co nejvíce hledisek (hudební druh – nástroje, obsazení; hudební styl – char. prvky v obl. melodie, harmonie, rytmu, frázování, práci s barvami, hudební žánr – spol. funkce, role v živ. způsobu, okruh posluchačů...)

definice rocku

Rock je oblastí moderní populární hudby, historicky vzniklá v USA v pol. 50. let.

Zvukovou složku určuje obsazení elektricky zesílených nástrojů, nejčastěji tří kytar se zpěvem a soupravou bicích nástrojů, k nimž mohou přistupovat klávesové nástroje a méně často některé sólové nástroje, např. saxofon.

Rock se vyznačuje dravou energetickou výbušností a úderností hudebních prvků, čerpaných z rhythm & blues, country & western a swingové populární hudby; následně fúzuje jakékoli další hudební inspirace, včetně umělé evropských i odlehlých mimoevropských.

Ve společenském fungování rocku vystupuje do popředí jeho těsné sepětí s životními způsoby mladých, zejména městských generací 2. poloviny 20. století, které se stále proměňují, mimo jiné působením rychlého rozvoje masových médií a zvukové a nahrávací techniky, a jejichž součástí je i široká amatérská základna.

vnitřní zdroje proměn

přirozený vývoj stylových a žánrových prvků daného směru, výsledek napětí mezi starými odumírajícími a rodícími se novými estetickými normami

vnější zdroje proměn

vývojové posuny, způsobené sociálními okolnostmi a působením ostatních druhů a typů hudby, umění i jiné tvorby a činnosti

místo rocku ve vývoji populární hudby

cyklická dynamika stylových proměn: na jedné straně nárůst uměleckých ambicí snižuje srozumitelnost, na druhé rozměňování typických obrátů a stylových principů nadužíváním snižuje jejich účinnost; tím je připraven prostor pro nástup nového stylově-žánrového druhu

charakteristické rysy rockové hudby:

identita tvůrce a interpreta

metrorytmika a zvukovost

totální psychofyzický účín
lidovost, uměleckost a komerčnost
všeobecná povaha revolty
vegetativní schopnost

funkce rockové hudby

sociálně komunikační
pohybově stimulační
psychicky stimulační
poznávací
výchovná
dekorativní
užití rocku v jiných sférách tvorby

hodnotová kritéria

aktuálnost - vlastní názor - přesvědčivost
pravdivost - upřímnost - přirozenost
ztotožnění - zpětná vazba
stylovost x osobitost
sdělnost x náročnost
živelnost x rafinovanost,
hravost x závažnost
libost x drásavost

stylově-žánrový vývoj rockové hudby

3 zdroje a 3 součásti rocku:

rock 'n' roll 50. let = rhythm & blues + country & western + swingový pop
černošští představitelé: Little Richard, Fats Domino, Chuck Berry (kytara)
bělošští představitelé Jerry Lee Lewis (klavír), Buddy Holly, Elvis Presley

další etapy vývoje:

60. léta: z lidových kořenů vyrůstá komerce i umění

Mersey sound, bílé britské rhythm & blues, folk rock, psychedelic rock

mods, hippies a další subkultury

Mersey sound - Beatles, Gerry & the Pacemakers, Searchers... a další vícehlasý beat (Hollies)

bílé rhythm & blues - Rolling Stones, Manfred Mann, Yardbirds, Who, Spencer Davis, Animals, Pretty Things

folk rock - Dylan, Baezová, Donovan, Kingston Trio, Peter, Paul & Mary, Byrds

psychedelic rock – zejména *sanfranciská scéna* - Zappa a Mothers of Invention, Jefferson Airplane, Doors, Grateful Dead, Buffalo Springfield, Country Joe and the Fish, Big Brother and the Holding Company...

Jimmy Hendrix – virtuozita hry na elektrickou kytaru s využitím nových zkreslujících krabiček (booster, echa...)

70. léta: dinosaurí tendence, narůstání pompéznosti a náročnosti technického zabezpečení koncertů a revolta proti nim - punk, generační rozpory; rozvoj syntezátorových nástrojů
hard rock, classical rock, jazz rock...

jazz rock - Blood, Sweat & Tears; Chicago, Miles Davis

hard rock - Led Zeppelin, Deep Purple, Black Sabbath, Z.Z.Top (jižanský rock – skupiny z jihu USA)

art rock - Yes, Nice, Genesis, Pink Floyd

někdy též classical rock (Ekseption) nebo progresivní rock

glitter – Elton John, Gary Glitter, David Bowie, T.Rex, Kiss

popularizace karibských stylů calypsa, ska a reggae (Bob Marley)

80. léta: z punku zrozená nová vlna (new wave), různé typy inovací rockové hudby
bluesový metrorhythmický základ nahrazují reggae nebo strojová mechaničnost, první uplatňování digitální techniky a technologie

punk rock - Sex Pistols, Clash, Damned

reggae rock - Police, UB 40

novoromantický rock - Bowie, Ultravox, Visage, Spandau Ballet, Cure

minimalistický rock - Talking Heads, King Crimson, Police

paralelně s mainstreamem new wave se rozvíjí další přístupy:

industriál - Throbbing Gristle, Einstürzende Neubauten, Pere Ubu

heavy metal - Motorhead, Judas Priest

black metal (Venom), death metal (Slayer, Sepultura), speed a thrash metal (Metallica, Anthrax), rap metal (Run DMC, Beastie Boys) ad.

paralelně nastupují směry s novými černošskými inspiracemi:

afro pop (King Sunny Ade)

hip hop (Grandmaster Flash)

house (DJ Frankie Knuckles)

90. léta:

kytarová scéna a britpop

"nezávost" = klubová scéna, dle velkých spol. uzavřená enkláva neschopná oslovit většinovou populaci

tvůrčí využívání principu zpětné vazby el. kytary

(v návaznosti na Beatles *I feel fine* 10/1964, Who, Jimi Hendrix – efekty

Velvet Underground, Stooges – doprovod. zvukový chaos pod mel. zpěvem, též punk, hardcore, noise

snaha o uměl. celek: skotští Jesus & Mary Chain, irští My Bloody Valentine
přelom 80's a 90's

jejich následovníci = britská nezávislá kytarová scéna

Spaceman 3 (= Sonic Boom + Jason Pierce == 1990 Spiritualized)

experimentovali s vazbami již před Jesus, ale album až po nich, proto zapomenuti

My Bloody Valentine hl. 1988-91

následníci 1990-92: Chapterhouse, Curve, Lush, Slowdive, Verve....

Manchester: Smiths (voc a básník Morrissey) 1982 narcistní

Stone Roses, eponymní debut 1989 kytarový pop jako revival Mersey soundu (madchester) Happy Mondays 1984 taneční pop (Factory records Tony Wilsona)

Inspiral Carpets 1980, Charlatans z Nortwich

Primal Scream Glasgow 1984

písně o drogách, míchající taneční rytmus s rock nábojem

Blur Colchester 1989

Suede Londýn zač. 90. let,

Oasis Manchester 1990, bři Gallagherovi, vzor Stone Roses

tiskem vnucování jako náhrada Bles (Smiths ap.)

britpop = melodika 60's + současný kytarový zvuk

inspirace amer. scénou riot grrrls s prvky brit. punku == nová vlna nové vlny

Elastica Londýn 1995

kapely s naštvane se tvářícími dívkami v popředí: Sleeper, Salad, Letter to Cleo, Echobelly a vlastně už předtím Bikini Kill, Babes in Toyland nebo Hole

heavy metal 90. let

přestal být zahleděn do sebe a objevoval i jiné druhy hudby (keltská a vůbec etnická hudba, elektronika, syntezátory a samplý)

crossover: rap, funk, jazz, elektronika (Waltari, Faith No More, Clawfinger, Red Hot Chili Peppers)

grunge: v Seattlu (USA) vzniklá fúze heavy metalu, punku a hardcoru, vliv Black Sabbath, label SubPop

Melvins, Soundgarden

Green River a z ní vzniknuvší Mother Love Bone, Mudhoney, Pearl Jam (bohém Eddie Vedder - distanc od hvězd. slávy)

Nirvana (Kurt Cobain – neschopnost vyrovnat se s hvězd.slávou)

Alice in Chains, Tad, Screaming Trees

po 1994: roste obliba neopunkových Offspring a Green Day

elektronická taneční scéna

cca od 1988 třesk na základě několika part na ostrově Ibiza
návaznost – Erik Satie, Brian Eno, Kraftwerk; dub a reggae z Jamajky
taneční charakter a rytmus skupin typu Happy Mondays
nejprve snoubení rockových riffů a písňové formy s tanečně působivým rytmickým základem,
později naopak skupiny jako Prodigy a Chemical Brothers doplňují svou původně pouze na
elektronických nástrojích tvořenou či na gramofonech przněnou hudbu o rock g a agresivitu

Orb angl. kapela kolem Dr. Alexe Patersona (Duncan Robert)
od ambientní pomalosti k nerozjuchané tanečnosti

Orbital

Phil a Paul Hartnollovi, experimenty se zvukem a rytmy

Underworld

původně běžná novoromantická skupina, od příchodu DJ Darrena Emersona protagonisté
taneční scény; často se traky pojí dohormady

Daft Punk

francouzské spojení eklektického techna, funky nálad a houseových rytmů...; školácká
stylizace

Laurent Garnier

guru francouzské scény

Prodigy

původně Liam Howlett, raper Maxim a tanečníci
od přelomu 80's a 90's velká kapela

Chemical Brothers

anglická dvojice

DJ Krush

japonská odpověď na trip hop

Moby

Paul van Dyk

DJ působící v Německu

Aphex Twin

Carl Cox

Massive Attack

Portishead

viz <http://techno.org/electronic-music-guide/>